

O'ZBEKISTONDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGIDA SOLIQ TO'LOVCHILARGA XIZMAT KO'RSATISHNI TAKKOMILASHTIRISH YO'LLARI

Yusupov Farruxbek Farxodovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Annotasiya. Ushbu maqolada tovar va moliya bozorlarida monopoliyani bosqichma-bosqich qisqartirish, imtiyozlar va preferensiyalar berish tizimining samaradorligini oshirish, shuningdek, qonunchilikni tartibga solish tizimini qisqartirish orqali respublika iqtisodiyotining raqobatbardoshligiga salbiy ta'sirni yanada kamaytirishga alohida e'tibor qaratilgan. xo'jalik yurituvchi sub'ektlar zimmasiga yuklash va soliq ma'muriyatchiligini amalga oshirish va respublika soliq majburiyatlarini bajarishda soliq to'lovchilarning o'zaro hamkorligini tubdan yaxshilash.

Kalit so'zlar: soliq, fiskal siyosat, byudjet, soliq ma'muriyati, soliq salohiyati, normativ tahlil, ijobiy tahlil, soliq yuki, vakillik soliq stavkasi, o'rtacha stavka, soliq hisoboti, soliq tushumlari, soliq imtiyozlari.

ПУТИ УЛУЧШЕНИЯ ОБСЛУЖИВАНИЯ НАЛОГОПЛАТЕЛЬЩИКОВ В НАЛОГОВОМ АДМИНИСТРИРОВАНИИ В УЗБЕКИСТАНЕ

Юсупов Фаррухбек Фарходович
Ташкентский государственный экономический университет

Аннотация. в данной статье особое внимание уделяется дальнейшему снижению негативного влияния на конкурентоспособность экономики республики путем постепенного снижения монополии на товарных и финансовых рынках, повышению эффективности системы предоставления льгот и преференций, а также снижению нормативной нагрузки на субъекты предпринимательства и коренному совершенствованию взаимодействия налогоплательщиков по осуществлению налогового администрирования и исполнению налоговых обязательств направляется.

Ключевые слова: налог, фискальная политика, бюджет, налоговое администрирование, налоговый потенциал, нормативный анализ, позитивный анализ, налоговая нагрузка, репрезентативная ставка налога, средняя ставка, налоговая отчетность, налоговые поступления, налоговые льготы.

WAYS TO IMPROVE SERVICE TO TAXPAYERS IN TAX ADMINISTRATION IN UZBEKISTAN

Yusupov Farrukhbek Farkhodovich
Tashkent State University of Economics

Abstract. In this article, special attention is paid to further reducing the negative impact on the competitiveness of the republic's economy by gradually reducing the monopoly on commodity and financial markets, improving the efficiency of the system of granting benefits and preferences, as well as reducing the regulatory burden on business entities and radically improving the interaction of taxpayers in the implementation of tax administration and the fulfillment of tax obligations of the republic.

Key words: tax, fiscal policy, budget, tax administration, tax potential, regulatory analysis, positive analysis, tax burden, representative tax rate, average rate, tax reporting, tax revenues, tax benefits.

Kirish.

Soliq ma'muriyati mamlakat taraqqiyoti uchun soliqlarning samarali va samarali undirilishini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Soliq to'lovchilarning soliq majburiyatlarini bajarish darajasiga soliq ma'muriyati tomonidan ko'rsatilayotgan xizmatlar sifati katta ta'sir ko'rsatadi. Ko'pgina mamlakatlarda bo'lgani kabi O'zbekistonda ham soliq ma'muriyati tomonidan soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash bo'yicha turli chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Ushbu maqola O'zbekistonda soliq ma'muriyatchiligida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash yo'llarini o'rganishga qaratilgan. Maqola O'zbekistondagi soliq ma'muriyatchiligi va soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashning ahamiyati haqida qisqacha ma'lumot berishdan boshlanadi. So'ngra soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashning turli yo'llari, jumladan, texnologiyalardan foydalanish, soliq tartib-qoidalarini soddalashtirish va soliq organlari xodimlarining salohiyatini oshirish masalalari muhokama qilinadi. Ma'ruza yakunida soliq ma'muriyatchiligida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashning mumkin bo'lgan afzalliklarini ko'rsatib o'tadi.

Adabiyotlar sharhi.

Mavzu doirasida asosiy o'rganiluvchi iqtisodiy kategoriya soliq soliq ma'muriyatchiligida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni takkomilashtirish bo'lib, soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni takkomilashtirishga nisbatan berilgan ta'riflarga batafsil to'xtalsak.

L. Erxardning fikricha, bozor iqtisodiyoti iste'mol, kasb va ish joyini tanlash, ishlab chiqarish vositalari bilan birgalikda xususiy mulkka egalik qilish, shartnomalar tuzish erkinligi zaruriy shart bo'lgan taqdirdagina faoliyat ko'rsatishi mumkin. L. Erxard davlatning xo'jalik hayotida faol ishtiroki bilan muvofiqlikdagi erkin xususiy tashabbus va raqobatni mamlakatni iqtisodiy tiklash quroli sifatida ta'riflagan⁴¹.

Xususan, buyuk klassik iqtisodchi Adam Smit (1992) fikricha, raqobatni bozor sub'ektlari o'rtasida tovarlar xarid qilish va sotish borasida qulayroq sharoitlar uchun olib boriladigan, to'g'ri, halol, til biriktirishlarsiz kurash, musobaqa bilan bog'lagan. U raqobat kurashining asosiy usuli deb narx o'zgarishlarini bilgan. Bunda u jamoa irodasi (ixtièri) bilan boshqarilmaydigan, umumiy mo'ljallarga ega bo'lmagan bozorda qat'iy xulq-atvor qoidalariga amal qilishini qayd etgan. Demak, raqobat-bozor qatnashchilari faoliyatini muvofiqlashtiruvchi aynan o'sha «ko'rinmas qo'l»dir.

Y.Shumpeter iqtisodiy rivojlanish nazariyasi doirasida raqobatni eskilikning yangilik bilan raqiblik kurashi sifatida ta'riflagan. Yangiliklar kiritish bozor tomonidan shubha bilan qabul qilinadi, biroq agar novator ularni amalga oshirishning uddasidan chiqsa, raqobat mexanizmi eskirgan texnologiyalardan foydalanuvchi korxonalarini bozordan siqib chiqaradi degan fikrni takidlagan.

Tokarev va Maninalar (2015)ning fikriga ko'ra, eksport salohiyati korxonaning eksport uchun raqobatbardosh mahsulotlar yaratish va ishlab chiqarish, uni tashqi bozorlarga targ'ib qilish, u yerda tovarlarni sotish va kerakli darajada xizmat ko'rsatish qobiliyati sifatida belgilanishi mumkin.

Amerikalik iqtisodchi Naisbit (2013) korxonaning eksport salohiyatini iqtisodiy salohiyatning dinamik o'zgaruvchan komponenti sifatida belgilaydi, uning tashkiliy-texnik tuzilishi, korxonaning missiyasi hamda maqsadlariga muvofiq, ekologik omillar va ichki sharoitlarning ta'sirini hisobga olgan holda, uzoq va yaqin xorij bozorlarida rentabellik darajasi bilan barqaror savdo hajmlarini ta'minlaydi.

Pugachev, Parfenovalarning fikricha, "Soliq siyosati sohasida raqamli iqtisodiyotni tartibga solish ikkita asosiy yo'nalishni ajratish zarur:

- 1) raqamli iqtisodiyot operatsiyalarini soliqqa tortish vaboj-ta'riflarini tartibga solish;
- 2) soliq va bojxona ma'muriyatchiligi va nazoratiga raqamli texnologiyalarni kiritish."

Vishnevskiy (2019)ning e'tirof etishicha soliqqa tortishni raqamlashtirish sharoitida ishlab chiqarish jarayoni va iqtisodiy munosabatlar tizimini robotlashtirishga asoslangan avtomatlashtirish bilan bog'liq yangi soliq institutlari shakllanadi. Soliqqa tortish tizimi ob'ektiv ravishda transformasiyalanadi.

Pogorleskiy va Keshnerlarni yozishicha: "Soliq ma'muriyatchiligiga raqamlashtirish va axborot texnologiyalarni kiritish soliq organlarida ish yuklamasini kamaytirish, shuningdek soliq turlari, sug'urta badallari bo'yicha qarzlarni kamaytirishga olib kelishi shart".

⁴¹ GFRda 1947-1949 yillarda iqtisodiy tizim shaklida uni ishlab chiqish va amalga oshirishda birinchi iqtisodiyot vaziri, keyinroq Germaniya Federativ Respublikasining federal kansleri – Lyudvig Erxardning tarixiy xizmatlari juda ulkan.

Goncharenkoning (2021) fikricha “soliqlarni optimallashtirish” hozirgi vaqtda juda murakkablashib bormoqda. Soliq nazorati soliq xarajatlarini optimallashtirishga qiziqishda bo'lishlari kerak, shunda biznesmenlar “soliqdan qochish” tushunchasini unitadilar.

Spiridonov va boshqalar (2010) quyidagi ta'rifni berishgan:” Soliqlar optimallashtirish – bu soliq to'lovchining soliq majburiyatlarini kamaytirishga qaratilgan maqsadli qonuniy harakati bo'lib, soliq imtiyozlari, soliqdan ozod qilish va boshqa qonunchilikda belgilangan usul va qoidalaridan foydalanishni o'z ichiga oladi”.

Umuman olganda, adabiyotlarda raqamlashtirishni amalga oshirish, soliq tartib-qoidalarini soddalashtirish, aloqa va axborot olish imkoniyatlarini yaxshilash O'zbekistonda soliq ma'muriyatchiligida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashi mumkinligini ko'rsatmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu maqolada qiyosiy tahlil hamda induksiya va deduksiya baholash usullaridan foydalanildi. Qiyosiy usuldan foydalanilib, soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni takkomilashtirishga doir ma'lumotlar va ularni tahlillar amalga oshirilib ilmiy xulosalar berildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Soliq ma'muriyatchiligida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash yo'llarining vazifalari quyidagilardan iborat:

Soliq to'lovchilar soliq ma'muriyatidan sifatli xizmat ko'rsatsa, ular soliq qonunchiligiga va me'yoriy-huquqiy hujjatlarga amal qilishlari mumkin.

Xizmat ko'rsatish sifatini oshirish soliq to'lovchining qoniqishini oshirishi mumkin, bu esa ixtiyoriy rioya qilishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Soliq ma'muriyati soliq to'lovchilarga aniq va aniq ma'lumotlarni taqdim etish orqali soliq tizimida shaffoflik va hisobdorlikni ta'minlashi mumkin. Soliq to'lovchilar va soliq ma'murlari o'rtasidagi samarali aloqa soliq to'lovchilarning soliq qonunlari va qoidalarini tushunishlarini yaxshilaydi va ularga rioya qilishga yordam beradi. Soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishning yaxshilanishi soliq ma'muriyatchiligining yanada samarali bo'lishiga olib keladi, bu esa soliqlarni yig'ish va ularga rioya qilish bilan bog'liq xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi. Qachonki soliq to'lovchilar soliq to'g'risidagi qonunlar va me'yoriy-huquqiy hujjatlarga rioya qilish imkoniyati yuqori bo'lsa va soliq ma'muriyati samaraliroq bo'lsa, soliq tushumlari ortishi mumkin.

Soliq ma'muriyatida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash bo'yicha ba'zi mumkin bo'lgan vazifalar quyidagilardan iborat bo'lishi mumkin:

Soliq tartib-taomillarini soddalashtirish va ularni qulayroq qilish soliq to'lovchilar zimmasidagi yukni kamaytirish va ularning tajribasini oshirishga xizmat qiladi. Soliq to'lovchilarning soliq majburiyatlari to'g'risida aniq va to'g'ri ma'lumotlarga ega bo'lishini ta'minlash chalkashliklar va xatolarni kamaytirishga yordam beradi. Soliq to'lovchilarga ularning soliq mablag'lari qanday ishlatilishi haqida ko'proq ma'lumot berish soliq tizimiga bo'lgan ishonch va ishonchni oshirishga yordam beradi. Texnologiyalardan foydalanish jarayonlarni avtomatlashtirish, qog'ozbozlikni qisqartirish, soliq ma'muriyatchiligining tezligi va samaradorligini oshirishga yordam beradi. Soliq ma'muriyati xodimlarining malakali va soliq qonunchiligi va me'yoriy-huquqiy hujjatlardan xabardor bo'lishini ta'minlash soliq to'lovchilarga ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini oshirishga xizmat qiladi. Soliq to'lovchilarga soliq ma'muriyati bilan bog'lanish uchun bir qator kanallarni, jumladan telefon, elektron pochta va chatni taklif qilish mijozlarga xizmat ko'rsatish tajribasini yaxshilashga yordam beradi. Soliq to'lovchilarning muammolari va shikoyatlarini o'z vaqtida ko'rib chiqish ularning soliq ma'muriyatidan qoniqishini oshirishga, soliq qonunchiligiga rioya qilishga tayyorligini oshirishga yordam beradi. Soliq qonunchiligiga rioya qilgan soliq to'lovchilarga soliq imtiyozlari yoki yengillashtirilgan jarimalar kabi imtiyozlarni taqdim etish, rioya qilishni rag'batlantirish va umumiy soliq tizimini yaxshilashga yordam beradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 29-iyundagi “O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi to'g'risida”gi PF-5468-son Farmoni bilan soliq siyosatining asosiy yo'nalishlari belgilandi, jumladan:

iqtisodiyotga soliq yukining darajasini kamaytirish, shuningdek, soliq solishning soddalashtirilgan va umumbelgilangan tizimi bo'yicha soliqlarni to'laydigan xo'jalik yurituvchi sub'ektlar o'rtasidagi soliq yuki darajasidagi nomutanosibliklarni bartaraf etish;

solliqlarni unifikatsiya qilish orqali ularning sonini optimallashtirish, shuningdek, o'xshash soliq solish bazasiga ega bo'lgan solliqlarni birlashtirish, soliq hisobotlarini qisqartirish va soddalashtirish, operatsion xarajatlarni minimallashtirish;

makroiqtisodiy vaziyatning barqarorligini, O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti va uning daromadlarini shakllantirishning mustahkamligini ta'minlash;

solliq qonunchiligini soddalashtirish, solliq munosabatlari sohasida normativ-huquqiy hujjatlardagi qarama-qarshiliklar va ziddiyatlarni bartaraf etish, insofli solliq to'lovchilarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoyasini kuchaytirish;

solliq solish masalalarini tartibga soladigan havolaki normalar va qonun osti hujjatlarini maksimal darajada cheklagan holda, solliq qonunchiligining barqarorligini hamda O'zbekiston Respublikasi Solliq kodeksi normalarining to'g'ridan-to'g'ri amal qilishini ta'minlash, shu jumladan kodeksda solliqlar va boshqa majburiy to'lovlar stavkalarining miqdorlarini belgilash;

xorijiy investorlar va investitsiyalar uchun qulay rejimni saqlab qolish, ularni har tomonlama qo'llab-quvvatlash va ishonchli huquqiy himoyalash;

solliq nazoratining shakl va mexanizmlarini, shu jumladan solliq solish obyektlari hamda solliq to'lovchilarni yanada to'liq qamrab olish va hisobini ta'minlaydigan zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish hisobiga takomillashtirish, transfer narxlarini shakllantirish bilan bog'liq operatsiyalarga solliq solish tartibini joriy etish.

Solliq sohasidagi o'zgarishlar xalqaro moliya institutlari (XVF, JB, IHIRT va boshqalar), 68 mamlakat solliq xizmatlari, shuningdek, dunyoning yetakchi ilmiy markazlari va universitetlari mutaxassislari va professorlari bilan yaqin hamkorlikda amalga oshirildi.

Solliq turlari soni 13 dan 9 gacha qisqartirildi. Mol-mulk solig'i stavkasi 5% dan 1,5% gacha, qo'shilgan qiymat solig'i esa 20% dan 15% gacha kamayadi. 2023 yilda biz QQSni 12% gacha kamaytirishimiz kerak. Ish haqi bo'yicha solliq yuki deyarli 2 baravar kamaydi. (JShODS va ijtimoiy solliq stavkasi 12% gacha pasaytirildi), maxsus solliq rejimiga ega bo'lgan ayrim hududlarda aylanma solliq stavkasi 1% ga o'rnatildi. Ushbu bosqichdagi solliq siyosati chora-tadbirlarini amalga oshirish aholi jon boshiga YaIMning XQP bo'yicha 6 856 dollardan 8 585 dollargacha 1,2 baravar o'sishiga yordam berdi, aholi farovonligining o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. 2019-2022-yillarda ishbilarmonlik muhiti va aholini qo'llab-quvvatlash uchun davlat tomonidan berilgan solliq imtiyozlarining umumiy summasi 146,5 trln.so'mni tashkil etdi (13 150 mln AQSh dollari dollari ekvivalentida).

Ushbu bosqichda to'plangan tajribani hisobga olgan holda, solliq organlari tomonidan bosqichma-bosqich takomillashtirishga - amaldagi mexanizmlarni nozik sozlashga alohida e'tibor qaratiladi.

Solliq ma'murchiligi sohasida bir qator muhim o'zgarishlar amalga oshirildi:

- solliq organlarining tashkiliy tuzilmasi qayta ko'rib chiqildi, unda xizmat qilishga yo'naltirilgan va ochiqlik tamoyillari maksimal darajada joriy etildi;

- davlat solliq xizmati organlarida 2019 yildan buyon Yirik solliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo inspeksiya tashkil etildi va faoliyat ko'rsatmoqda, u eng ilg'or innovatsion texnologiyalar bilan (166 kishidan iborat shtat 957 ta yirik solliq to'lovchini qamrab oladi) zamonaviy darajadagi namunaviy Inspeksiyaning maketiga aylandi.

Solliq kodeksi (2020)ning yangi tahrirda qabul qilinishi O'zbekiston solliq tizimini xalqaro standartlarga yanada yaqinlashtirishga, qonunga bo'ysunuvchi solliq to'lovchilar huquqlarini yuqori darajada himoya qilishni ta'minlab, uni milliy va xorijiy investorlar uchun osonroq va tushunarli qilishga imkon beradi.

Solliq to'lovchilarga solliq majburiyatlarini bajarishda ko'mak beruvchi "Solliq-servis" DUK tashkil etildi;

- hududiy solliq boshqarmalarida QQS to'lovchilarini markazlashtirilgan ma'murchiligiga bosqichma-bosqich o'tishi amalga oshirildi (5 yil ichida QQS to'lovchilari soni 6,7 dan 161,1 ming donagacha 24 marta ko'paydi);

- solliq auditini o'tkazish bo'yicha uslubiy qo'llanma tasdiqlandi, unda ilg'or xalqaro amaliyot tamoyillari ko'zda tutilgan (tekshiruvlar soni 13 tadan 3 tagacha qisqartirildi);

- solliq xatarlarini baholash va vijdonlilik mezonlari asosida solliq to'lovchilarni keyinchalik ularni xavf segmentlariga taqsimlash va xizmat ko'rsatish siyosatini tanlash uchun aniqlash imkonini beraligan xavfni xavfni tahlil qilish tizimi ishlab chiqilgan va joriy etilgan;

Solliq organlari xodimlari faoliyati samaradorligini baholash mezonlari (KPI) ishlab chiqildi va rag'batlantirishning yangi tizimi joriy etildi.

Korrupsiyaga qarshi komplaens nazorati va yangi avlod kadrlarini tayyorlash bo'yicha Fiskal institut tashkil etildi.

Soliq organlari faoliyatini takomillashtirish doirasida axborot texnologiyalari keng joriy etilmoqda. Soliq to'lovchilarga uzluksiz xizmat ko'rsatishni ta'minlash va zamonaviy soliq ma'murchiligi talablariga javob beradigan tizimlarni yaratish uchun so'nggi ikki yil ichida ma'lumotlarni qayta ishlash markazining quvvati 8 baravarga oshirildi, xotira hajmi esa 4 petabaytga yetkazildi. Shunday qilib, 1 soniyada 500 dan ortiq tranzaksiyalarni yozish va o'qish bajariladi, yaratilgan ma'lumotlarning kunlik hajmi esa o'rtacha 9,5 Gb dan oshadi.

Bu, o'z navbatida, soliq to'lovchilarga (i) ro'yxatdan o'tish, (ii) soliq rejimini tanlash, (iii) byudjet bilan munosabatlarini onlayn kuzatib borish, (iv) hisobotlarni shakllashtirish va (v) topshirish, (vi) soliqlarni to'lash, o'zining shaxsiy kabineti orqali dunyoning istalgan nuqtasidan elektron tarzda maslahat olish (vii) va soliq majburiyatlarini bajarish (viii) imkonini berdi.

Bu biznes jarayonlarini to'liq avtomatlashtirishga, soliq to'siqlarini bartaraf etishga, yashirin iqtisodiyotni kamaytirishga va kadrlar salohiyatini mustahkamlashga yordam beradi.

Yashirin aylanma darajasini pasaytirish, shuningdek zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish maqsadida (i) yelektron hisobvaraqa-fakturalar, (ii) onlayn NKM va virtual kassalar, (iii) tovarlarni markalash, shuningdek (iv) soliq organlarini soliq to'lashdan bo'yin tovlash va soya faoliyatini olib borish faktlari to'g'risida xabardor qiluvchi shaxslarni moddiy rag'batlantirish tizimining to'liq ishlashi bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

To'liq bo'lmagan 3 yil ichida elektron hisobvaraqa-fakturalar tizimining qamrov darajasi 100% gacha oshdi, bu 2019-yilga nisbatan 2022-yilda hajmi 6 baravar oshgan soliqqa tortiladigan tovar aylanmasining to'liq qamroviga erishishga imkon berdi.

Jamoatchilik nazoratining yangi vositalarini joriy etish ("Cashback" xaridning 1 foizi miqdorida «Cashback» va fuqarolarning murojaatlari bo'yicha qo'llaniladigan jarima summasining 20 foizi miqdorida mukofot) 2021-yilga nisbatan onlayn kassalarda aylanmani 1,6 baravar oshirishga imkon berdi, bu esa soliq tushumlarining 1,5 baravar ko'payishiga olib keldi.

Xususan, joriy yilning yanvar-avgust oylarida "Soliq" mobil ilovasi orqali 465 5 mln.chek ro'yxatdan o'tkazildi, shundan 5374,5 mlrd. so'm soliq yig'ildi va 425,4 mlrd. so'm miqdorida Cashback to'landi.

Amerika Qo'shma Shtatlar soliq ma'muriyatida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash bo'yicha bir qancha chora-tadbirlarni amalga oshirdi. Asosiy usullardan biri texnologiyadan foydalanishdir. Ichki daromad xizmati (IRS) soliq to'lovchilarga soliqlarni elektron shaklda topshirish, qaytarib berish holatini tekshirish va soliqlar bo'yicha bildirishnomalarni olish imkonini beruvchi bir qancha onlayn vositalarni joriy qildi.

AQSh soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashning yana bir yo'li ta'lim va tushuntirish ishlaridir. IRS o'z veb-saytida va soliq to'lovchilarni o'z huquq va majburiyatlari to'g'risida o'rgatish uchun jamoatchilik dasturlari orqali keng manbalarni taqdim etdi. Bundan tashqari, IRS soliq to'lovchilarga agentlik bilan bog'liq muammolarni hal qilishda yordam beradigan IRS tarkibida mustaqil tashkilot bo'lgan Soliq to'lovchining advokat xizmatini tashkil etdi. Bundan tashqari, AQSh soliq to'lovchilarni firibgarlik faoliyatidan himoya qilish uchun bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirdi. IRS soliq bilan bog'liq shaxsiy ma'lumotlarni o'g'irlash va firibgarlikning boshqa shakllarini aniqlash va tergov qilish uchun maxsus bo'lim tashkil etdi. Shuningdek, ular soliq to'lovchilarga shaxsiy va moliyaviy ma'lumotlarini himoya qilish uchun resurslarni taqdim etadilar.

Umuman olganda, Qo'shma Shtatlar soliq ma'muriyatchiligida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash uchun texnologiya, ta'lim, ta'lim va firibgarlikdan himoya qilish choralarini qo'lladi.

Rossiya soliq tizimi so'nggi yillarda soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashga qaratilgan muhim islohotlarni amalga oshirdi. Rossiya soliq ma'muriyatida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashga intilayotgan ba'zi usullarga quyidagilar kiradi:

Rossiya hukumati soliq qonunchiligini soddalashtirish bo'yicha choralar ko'rди, bu soliq to'lovchilarga soliq talablarini tushunish va ularga rioya qilishni osonlashtiradi. Rossiya soliq ma'muriyati soliq to'lovchilar uchun soliq talablarini bajarishni oson va qulayroq qilish uchun bir qator elektron xizmatlarni, jumladan, onlayn soliq to'lash va to'lov tizimlarini joriy qildi. Rossiya soliq ma'muriyati soliq to'lovchilarga o'z soliq majburiyatlarini tushunish va soliq qonunchiligiga rioya qilishda yordam berish uchun ma'lumot va ko'rsatmalar berib, soliq to'lovchilarning ta'limini yaxshilash

ustida ishladi. Rossiya soliq ma'muriyati soliq tizimida shaffoflikni oshirish ustida ish olib bordi, bu soliq to'lovchilarga soliqlar qanday hisoblanishi va undirilishini tushunishni osonlashtirdi.

Rossiya soliq ma'muriyati soliq to'lovchilarga yuqori sifatli xizmat ko'rsatish, jumladan, soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatish bo'yicha maxsus markazlarni tashkil etish va soliq organlarining soliq to'lovchilarning so'rovlari va so'rovlariga javob berish darajasini oshirishga e'tiborini kuchaytirdi. Umuman olganda, Rossiya tajribasi shuni ko'rsatadiki, soliq ma'muriyatchiligida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni takomillashtirish soliq qonunchiligini soddalashtirish, elektron xizmatlarni joriy etish, soliq to'lovchilarning ta'limini yaxshilash, shaffoflikni oshirish va soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashni o'z ichiga olgan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi.

Janubiy Koreya soliq to'lovchilarga soliq ma'muriyatchiligi xizmatini yaxshilash bo'yicha turli chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda. Mamlakatda qabul qilingan asosiy yondashuvlardan biri bu axborot texnologiyalaridan foydalanishdir. Mamlakatda soliqlarni onlayn tarzda topshirish tizimi joriy etildi, bu soliq to'lovchilar uchun soliq deklaratsiyasini topshirish uchun zarur bo'lgan vaqt va harakatni sezilarli darajada qisqartirdi. Bundan tashqari, Janubiy Koreyada soliq to'lovchilarga soliq to'lash va to'lash bilan bog'liq ma'lumotlar va yordam berish uchun call-markaz tashkil etilgan. Mamlakatda soliq ma'muriyati tizimining shaffofligi va adolatligini oshirish borasida ham ishlar amalga oshirilmogda. Masalan, Janubiy Koreya soliq to'lovchilarga noto'g'ri yoki adolatsiz deb hisoblagan soliq hisob-kitoblariga e'tiroz bildirish mexanizmini taqdim etish uchun soliq shikoyati tizimini joriy qildi. Mamlakatda soliq ma'muriyatchiligida korrupsiyaning oldini olish va mas'uliyatni oshirish bo'yicha ham chora-tadbirlar amalga oshirildi. Bundan tashqari, Janubiy Koreya soliq ma'muriyati va soliq to'lovchilar o'rtasidagi aloqa va hamkorlikni yaxshilash ustida ishlamoqda. Mamlakatda soliq to'lovchilar uyushmalari tashkil etilgan bo'lib, ular soliq to'lovchilar uchun soliq ma'muriyatchiligi bo'yicha o'z muammolari va takliflarini bildirishlari uchun platformadir. Bundan tashqari, Janubiy Koreya soliq to'lovchilarning soliq tizimi va ularning soliq to'lovchi sifatidagi huquq va majburiyatlari haqidagi tushunchalarini oshirish uchun soliq ta'limi va tushuntirish dasturlarini tashkil qilmoqda. Umuman olganda, Janubiy Koreya tajribasi texnologiyadan foydalanish, shaffoflik va adolatni oshirish, korrupsiyaning oldini olish, soliq ma'muriyatchiligi xizmatini takomillashtirishda soliq to'lovchilar bilan muloqot va hamkorlikni yaxshilash muhimligini ta'kidlaydi.

Soliq ma'muriyatchiligida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash borasida Yevropa mamlakatlarida turlicha yondashuv va tajribalar mavjud. Mana bir nechta misollar:

Shvetsiya: Shvetsiya dunyodagi eng samarali soliq tizimlaridan biriga egaligi bilan mashhur. Soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash uchun Shvetsiya Soliq agentligi soliq shakllarini soddalashtirish, soliqni onlayn tarzda topshirish va telefon orqali ishonch telefoni orqali shaxsiylashtirilgan soliq yordamini taklif qilish kabi bir qancha tashabbuslarni ilgari surdi.

Germaniya: Germaniya soliq ma'muriyati shaffoflikni yaxshilash va byurokrtiyani kamaytirish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirdi. Bunda soliqqa oid so'rovlar uchun "yagona darcha" tizimi, soliq to'lovlarini to'lash uchun onlayn portal va hujjatlarni topshirish jarayonini soddalashtirish uchun elektron imzolardan foydalanish kiradi.

Buyuk Britaniya: Buyuk Britaniyaning soliq ma'muriyati, HM Revenue and Bojxona (HMRC) ham raqamlashtirish orqali soliq to'lovchilarga xizmatlarni yaxshilashga e'tibor qaratdi. Soliq to'lovchilarga soliq ma'lumotlarini tekshirish va o'z hisoblarini boshqarish imkonini beruvchi mobil ilova bilan bir qatorda soliq to'lovlari va so'rovlar uchun onlayn portal ham shular jumlasidandir.

Niderlandiya: Gollandiya soliq ma'muriyati soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash bo'yicha bir qancha tashabbuslarni amalga oshirdi, jumladan, soddalashtirilgan soliq deklaratsiyasi jarayoni, onlayn ariza berish imkoniyatlari va maxsus qo'llab-quvvatlash liniyasi orqali shaxsiy yordam.

Ushbu mamlakatlar soliq ma'muriyatchiligida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashda raqamlashtirish, soddalashtirish va shaxsiylashtirilgan yordam muhimligini ta'kidladilar.

Xulosa va takliflar.

Soliq ma'muriyatchiligida soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash bo'yicha bir qancha takliflar kiritilishi mumkin, jumladan:

Soliq to'g'risidagi qonunlar va me'yoriy hujjatlar soddalashtirilishi va soliq to'lovchilar uchun tushunarli bo'lishi kerak. Bu chalkashlikni kamaytirishi va muvofiqlikni oshirishi mumkin, bu esa yanada samarali va samarali soliq tizimiga olib keladi. Texnologiyalardan foydalanish soliq to'lovchilar uchun vaqt va xarajatlarni kamaytirish orqali soliq ma'muriyatchiligini yaxshilashi mumkin. Bu elektron

ariza berish, onlayn to'lov tizimlari va avtomatlashtirilgan soliqlarni hisoblashni o'z ichiga olishi mumkin.

Soliq qonunchiligining yanada kuchaytirilishi rioya etilishini yaxshilash va soliq farqini kamaytirish imkonini beradi. Bunga auditning kuchayishi, talablarga rioya qilmaslik uchun qattiqroq jazo choralari va talablarga javob bermaydigan soliq to'lovchilarni aniqlash uchun boshqa davlat organlari bilan hamkorlikni yaxshilash kiradi. Soliq ma'muriyatlari soliq tizimida adolat va shaffoflikni ta'minlashga intilishi kerak. Bu soliqlar qanday hisoblanganligi haqida aniq ma'lumot berish, soliq to'lovchilarga teng munosabatda bo'lishini ta'minlash, shikoyat qilish va nizolarni hal qilish usullarini taqdim etishni o'z ichiga olishi mumkin. Umuman olganda, ushbu takliflarning kombinatsiyasi soliq to'lovchilarning ehtiyojlarini qondirish bilan birga, daromadlar bo'yicha maqsadlarga javob beradigan yanada samarali va samarali soliq ma'muriyatiga olib kelishi mumkin.

Adabiyotlar/Literatura/Reference:

Nesbit J. (2013) International economic relations. –M.: Dorchester, 419 p.

O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (2020) - Toshkent: G'afur G'ulom nashriyot uyi.- 640 b.

Вишневский В.П. (2019) Экономические и регуляторные последствия цифровой революции в налогообложении. Вестник Томского государственного университета экономика. Научный журнал № 47. 9 стр.

Нормурзаев Умид Холмурзаевич Хукуматимиз томонидан берилётган солиқ имтиёзларининг ҳисобини юритиш ва самарадорлигини таҳлил қилиш масалалари // Экономика и финансы (Узбекистан). 2021. №10 (146). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ukumatimiz-tomonidan-berilayotgan-soli-imtiyozlarining-isobini-yuritish-va-samaradorligini-ta-lil-ilish-masalalari> (дата обращения: 17.01.2023)

Нормурзаев У.Х. 2021 йилдаги солиқ маъмурчилиги ҳамда солиқ кодексига киритилган ўзгартириш ва қўшимчалар юзасидан //Интернаука. – 2021. – Т. 6. – №. 182 часть 2. – С. 99.

Нормурзаев Умид Холмурзаевич Солиқ имтиёзлари орқали иқтисодиёт тармоқлари ҳамда соҳаларида тизимли таркибий ислоҳотларни қўллаб-қувватлаш сиёсати // Экономика и финансы (Узбекистан). 2020. №4 (136). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/soli-imtiyozlari-or-ali-i-tisodiyot-tarmo-lari-amda-so-alarida-tizimli-tarkibiy-islo-otlarni-llab-uvvatlash-siyosati> (дата обращения: 17.01.2023).

Пугачев А.А., Парфенова Л.Б. Налоги в цифровой экономике и цифровые технологии в налогообложении: дилемма или диалектика. журнал: Философия хозяйства №: 4 (124) Стр. 197-206.

Смит А., (1992) «Исследования о природе и причинах богатства народов» т.2. Пер. с англ. – М.: – 612 с.

Токарев Й.В., Манина М.П. (2015) Проблемы оценки экспортного потенциала предприятия // Научный клуб.URL: <http://www.sophus.at.ru>.